

Kulturdepartementet:

ku.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till: ku.md@regeringskansliet.se

Ert diarienummer: Ku2022/01317

Remissvar för betänkandet Vår demokrati – värd att värna varje dag (SOU 2022:28)

Sammanfattning

Forum för levande historia instämmer i kommitténs bedömning att det behövs en nationell demokratifunktion och myndigheten förordar att demokratifunktionen inrättas hos Forum för levande historia.

Forum för levande historia tillstyrker även förslaget att Länsstyrelserna ges ett långsiktigt demokratifrämjande uppdrag.

Slutligen tillstyrker Forum för levande historia förslaget att ett pilotprojekt genomförs där fem till åtta myndigheter ges i uppdrag att utarbeta metoder för hur respektive myndighet ska bidra till det demokratipolitiska målet.

Forum för levande historias ställningstaganden och våra skäl till dessa

6.1 Inrätta en nationell demokratifunktion

- Forum för levande historia tillstyrker förslaget att en nationell demokratifunktion inrättas med uppdrag att öka kunskaperna om demokratin, utgöra kunskapsstöd kring metoder för att öka deltagandet och delaktigheten i demokratin, bidra till samordning av olika demokratifrämjande insatser samt analysera och ta fram lägesuppdateringar om tillståndet i den svenska demokratin.
- Forum för levande historia tillstyrker förslaget att den nationella demokratifunktionen inrättas inom en befintlig myndighet och förordar att det görs inom Forum för levande historia.

Besöksadress

Stora Nygatan 10–12
Gamla Stan, Stockholm

Postadress

Box 2123
103 13 Stockholm

Kontakt

Tfn växel: 08-723 87 50
info@levandehistoria.se

Läs mer

levandehistoria.se

Skäl till Forum för levande historias ställningstaganden till 6.1

Forum för levande historia har som övergripande uppdrag att stärka demokratin

Forum för levande historia är en expertmyndighet på demokratiområdet, har både kapacitet och kompetens att härbärgera en demokratifunktion och utgör redan i dag till stor del en sådan. Forum för levande historia åtar sig gärna uppdraget som demokratifunktion.

Forum för levande historia inrättades i syfte att främja arbete med, diskussion om och reflektion över demokrati.¹ Sedan myndigheten inrättades 2003 har Forum för levande historia haft i uppdrag i sin instruktion att vara ett nationellt forum som främjar arbete med demokratifrågor:

”Forum för levande historia har till uppgift att vara ett nationellt forum som ska främja arbete med demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter med utgångspunkt i Förintelsen. Myndigheten har särskilt till uppgift att informera om Förintelsen och kommunismens brott mot mänskligheten.

Myndigheten ska sträva efter att stärka människors vilja att aktivt verka för alla människors lika värde.”²

Arbetet ska bedrivas i nära kontakt med pågående forskning, andra kultur- och utbildningsorganisationer samt myndigheter, organisationer och föreningar vars verksamhet rör liknande frågor.³ Forum för levande historia utför detta uppdrag på en rad olika sätt. Myndigheten producerar och visar utställningar, genomför workshops, erbjuder ett bibliotek med facklitteratur, tar fram rapporter, pedagogiska material, filmer, utbildningar, seminarier, leder nätverk och tar fram webbresurser. Våra huvudsakliga målgrupper är lärare och elever i skolan, civilsamhället, offentliganställda och kultur- och samhällsintresserad allmänhet.⁴ Forum för levande historia har därmed sedan länge ett väl etablerat och väl fungerande samarbete med målgrupperna för en tänkt demokratifunktion.

Forum för levande historia har sedan myndigheten inrättades, utöver vår instruktionsbundna verksamhet, även arbetat med demokratifrågor genom en mängd tidsbegränsade uppdrag. Myndigheten har därigenom utvecklats till en nationell

¹ Slutbetänkande av Kommittén Forum för levande historia. SOU 2001:5. sid 8.

² Förordning (2017:1197) med instruktion för Forum för levande historia.

³ Förordning (2017:1197) med instruktion för Forum för levande historia.

⁴ Forum för levande historia. (2022). Årsredovisning 2021. sid. 4–5.

expertmyndighet inom demokratiområdet. Forum för levande historia har intern forskarkompetens på demokratiområdet och har goda förutsättningar att på olika sätt undersöka det demokratifrämjande arbete som bedrivs av olika aktörer, en uppgift som kan ingå i en demokratifunktion.

En utredning (Ku2022/00436) har sedan kommitténs slutbetänkande lades föreslagit att regeringen bör överväga att ge Forum för levande historia en permanent uppgift att samordna och stödja demokratistärkande arbete

Forum för levande historia är ett av kommitténs två förslag på myndigheter som en demokratifunktion skulle kunna inrättas i. Kommittén skriver att en fördjupad analys bör göras för att bedöma vilket alternativ som är mest ändamålsenligt och resurseffektivt av de två föreslagna myndigheterna. En sådan analys behöver också, menar kommittén, ta hänsyn till andra pågående processer som påverkar myndigheternas förutsättningar att inrätta en nationell demokratifunktion. Detta syftar bland annat till att det, när kommittén lade sitt slutbetänkande pågick en utredning om Forum för levande historias framtida inriktning, utifrån inrättandet av Sveriges museum om Förintelsen.

Utredningen *Forum för levande historias framtida inriktning* (Ku2022/00436):

- Föreslår att myndigheten fortsatt ska ha som instruktionsbundet uppdrag att vara ett nationellt forum som ska främja arbete med demokrati. Forum för levande historia föreslås också ha i uppdrag att främja grundläggande demokratiska värden.
- Gör bedömningen att regeringen bör överväga att ge Forum för levande historia en permanent uppgift att verka för att samordna och stödja demokratistärkande insatser som genomförs av andra aktörer.
- Betonar att myndigheten har byggt upp en stor kompetens inom demokratiområdet.⁵

I regeringens budgetproposition till riksdagen för 2023 skriver regeringen rörande utredningen om Forum för levande historias framtida inriktning att:

”En majoritet av remissinstanserna som har yttrat sig delar utredningens bedömning att det finns ett stort behov av FLH:s demokratifrämjande verksamhet, i synnerhet inom skola och utbildningsväsende (...).”⁶

⁵ Forum för levande historias framtida inriktning (Ku2022/00436)

⁶ Budgetpropositionen för 2023. Prop 2022/23:1. Utgiftsområdet 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, sid. 105

Forum för levande historia har erfarenhet av nationell samordning och uppföljning inom demokratiområdet

I budgetpropositionen för 2023 skriver regeringen att den:

” (...) delar utredningens [Forum för levande historias framtida inriktning, (Ku2022/00436)] bedömning att FLH:s uppdrag bör förtydligas i relation till den verksamhet som bedrivs inom Sveriges museum om Förintelsen. Som utredningen konstaterar bör FLH ha ett uppdrag som tydligare betonar myndighetens demokratifrämjande verksamhet snarare än att informera om Förintelsen, en uppgift som riskerar att överlappa med verksamhet hos museet. Myndighetens uppdrag tar i dag sin utgångspunkt i Förintelsen. Förintelsen saknar motstycke i historien och kommer för alltid att ha en universell betydelse. Uppdraget omfattar även kommunismens, dvs. kommunistiska regimers, brott mot mänskligheten. Dessa utgångspunkter bör kvarstå. Uppdraget bör dock justeras och, i linje med utredningens förslag, även ta sin utgångspunkt i andra brott mot mänskligheten i historien. Detta i syfte att stärka myndighetens möjligheter att främja grundläggande demokratiska värden utifrån historiska kunskaper.”⁷

Under 2021 fick Forum för levande historia i uppdrag från regeringen att samordna arbetet med insatser som genomförs av olika aktörer i samband med den nationella satsningen Demokratin 100 år, som syftar till att främja, förankra och försvara demokratin. I uppdraget ingick att bilda ett nätverk med myndigheter och organisationer som genomförde insatser inom ramarna för satsningen samt andra relevanta aktörer. Genom informationsdelning, erfarenhetsutbyten och koordinering skulle nätverket syfta till att effektivisera arbetet med demokratistärkande insatser.⁸ Under 2022 fick Forum för levande historia i uppdrag att fortsatt samordna arbetet och vidareutveckla nätverket.⁹

Myndigheten har sedan 2017 samordnat och följt upp regeringens nationella plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Samordningen innebär att regelbundet genomföra erfarenhets-, kunskaps- och informationsutbyten främst mellan myndigheter

⁷ Budgetpropositionen för 2023. Prop 2022/23:1. Utgiftsområdet 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, sid. 105

⁸ Ändring av regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Forum för levande historia. Ku2021/01426

⁹ Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende anslag 6:1 inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse. Ku2021/02357

som arbetar med dessa frågor samt att följa utvecklingen på området.¹⁰ Inom ramen för uppdraget har myndigheten startat det statliga myndighetsnätverket mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Fler än 200 myndighetsföreträdare från fler än 60 olika myndigheter har anslutit sig till nätverket. Nätverket träffas fyra gånger om året och är kostnadsfritt och öppet för alla statsanställda. Nätverket får även ett nyhetsbrev sex gånger om året. Nyhetsbrevet bidrar till myndigheternas omvärldsbevakning på området. Forum för levande historia presenterar årligen rapporten *Statens arbete mot rasism, homo- bi- och transfo*bi, vars syfte är att presentera årliga lägesbilder och åtgärdsförslag.

Forum för levande historia har alltså lång erfarenhet av nationell samordning och uppföljning och sedan två år har myndigheten arbetat med att etablera och utveckla en samordningsstruktur för demokratiarbetet, vilket är en central del av den föreslagna demokratifunktionens uppdrag. Myndigheten ser idag stora synergivinster av att ha de två samordningsuppdragen. Myndigheten kan i hög utsträckning använda den permanenta strukturer för samordning och uppföljning som Forum för levande historia utvecklat för samordning av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott som modell i arbetet med att utveckla en struktur för samordning av insatser på demokratiområdet. Målgrupperna är dessutom i hög grad överlappande och ämnesinnehållet är delvis överlappande.

Demokratifunktionens roll och förutsättningar

Forum för levande historia delar kommitténs bedömning att det finns behov av nationell samordning av myndigheter och andra aktörer som genomför demokratiframjande insatser och som arbetar för att öka kunskaperna om demokratin. Forum för levande historia har sedan 2021 haft detta uppdrag och vår bild, baserad på utvärderingar och dialog med målgruppen, är att samordningen varit både efterfrågad och uppskattad.

Forum för levande historia delar även bedömningen att det finns behov av kunskapsstöd kring metoder för att öka deltagande och delaktighet i demokratin samt att det finns behov av återkommande analyser och lägesbeskrivningar av demokratins utveckling i landet. Forum för levande historia vill dock betona att dessa uppgifter inte bör utföras av enbart en aktör. När det gäller kunskapsstöd kring metoder bedrivs det exempelvis i SKR, utbildningssektorn, folkbildningen och civilsamhället mycket viktigt arbete. När det gäller analyser och lägesbeskrivningar bidrar exempelvis universitet och högskolor samt

¹⁰ Uppdrag till Forum för levande historia att samordna och följa upp de nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott samt ändringar av uppdrag.
Ku2016/02633/DISK

myndigheter med mycket viktig kunskap. Forum för levande historia vill betona vikten av att en demokratifunktion bör fungera som en förstärkning och ett komplement av det befintliga arbetet, inte som en ersättning av det.

Forum för levande historia vill även betona att dimensionering av resurser behöver stå i rimlig proportion till den föreslagna demokratifunktionens uppdrag.

6.2 Uppdrag till länsstyrelserna att arbeta demokratistärkande

- Forum för levande historia tillstyrker förslaget att Länsstyrelserna ges ett långsiktigt demokratifrämjande uppdrag.

Skäl till Forum för levande historias ställningstagande till 6.2

Liksom kommittén påpekar är länsstyrelserna ansvariga för flera uppgifter som är viktiga för demokratin. Vår bedömning är att länsstyrelserna kan spela en betydande roll när det gäller att nationella mål ska få genomslag i landets län, inte minst målet för demokratipolitiken.

7.1 Större fokus på demokrati i myndigheternas arbete

- Forum för levande historia tillstyrker förslaget att ett pilotprojekt genomförs där fem till åtta myndigheter ges i uppdrag att utarbeta metoder för hur respektive myndighet ska bidra till det demokratipolitiska målet.

Skäl till Forum för levande historias ställningstagande till 7.1

Myndighetens bedömning är att det kan vara motiverat att genomföra det föreslagna pilotprojektet för att ta fram systematiskt insamlad erfarenhetsbaserad kunskap från arbete med ”demokratiintegrering”. Om en sådan satsning kommer till stånd är det viktigt att den löpande följs upp och utvärderas, exempelvis genom följeforskning. På så sätt kan satsningen bidra till utveckling av den samlade kunskapsmassan om myndigheters arbete med demokratifrågor. Ansvar för samordning och uppföljningsinsatser kopplade till pilotprojektet kan med fördel ligga hos samordningsfunktionen.

I detta ärende har överintendent Petra Mårseius beslutat. Projektledare Mikael Öhman Almén har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har projektledare Meriam Chatty och avdelningschef Miriam Malmqvist också deltagit.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Petra Mårseius
överintendent

Mikael Öhman Almén
projektledare